

TAKÁTS FÁBIÁN

Levegővétel

KORONCZI ENDRE KÉPZŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

Tűz, víz, föld, levegő. E négy elem alkotja világunkat, determinálja tudatunkat, testi valónkat. Négyük közül most csak eggyel, az éltető ajerral fogunk foglalkozni. Erre épül ugyanis Koronczi Endre *Kérem, sóhajtson Széchenyi Úr!* című tárlata a GODOT Kortárs Művészeti Intézetben. A Földünket körülvevő színtelen, szagtalan gázzal mindannyian tanultunk, ismerjük összetételét, típusait, felhasználásának módjait. Tudjuk, hogy milyen fontos szerepet tölt be légzési- és immunrendszerünkben, de az ökológia egyensúlyba tartásában, a légszennyezettség elleni védelemben is. Fontos az emberiségnek, a művészet története során mindenesetre számos alkotót megihletett. Például Giuseppe Arcimboldót (1526/1527–1593) aki állatokból álló, groteszk portréalakban ábrázolta az elemet (*Levegő*, 1566 körül). Vagy William Turnert (1775–1851), akinek festményein fény és víz találkozott a levegővel (*A Téméraire hadihajó utolsó útja a Temzén napnyugtakor*, 1838). De eszünkbe juthat az OFF-Biennálé Budapest 2021-as programja, amely a *Levegőt!* és a vele járó légzést vette „górcső alá”. Most Koronczi csatlakozik hozzájuk nagyszabású kiállításával, amely több évtizedes kutató- és gyűjtőmunka eredménye. Következésképpen a tárlat rendkívül informatív, a levegő ilyen beható művészeti elemzésére még nem láttunk példát.

A *Kérem, sóhajtson Széchenyi Úr!* fontos és kihagyhatatlan, nemcsak a kortárs művészet rajongóinak, hanem mindazoknak, akik különleges élményre vágnak. Már a kiállítás első szekciójában található *Sóhajtozásgyűjtemény* (2024) interaktív installációja megalapozza a hangulatot. Egy felfújható fekete objektumot látunk. A méretes tárgyhoz egy mikrofonállványhoz erősített cső tartozik, amibe belesóhajthatunk. Még instrukciót is kapunk: *Kérjük, sóhajtson Ön is! Álljon a felfújható tárgy melletti cső végéhez, és sóhajtson egy kedvének és személyiségének megfelelőt* – olvashatjuk egy címkén. A remek légzőgyakorlattal a felpuffadt műalkotást kitöltő sóhajtozásgyűjteményhez járulunk hozzá. Csak szívjuk be jó mélyen a levegőt, majd szánkron keresztül engedjük útjára, de vigyázva, nehogy fulladásos köhögésbe forduljon a „móka”. A sóhajgyűjteményt még 2010-ben indította útjára Koronczi Endre, és azóta is bővíti. Alkotásának kiegészítését, a *100-at sóhajt*-ot is megtekinthetjük most. Laboratóriumi üvegecskébe zárt önsóhajait, melyeket száz napon keresztül halmozott fel, és pontos dátumokkal látta el a kicsiny fiolákat, hogy mikor került beléjük a lehelet. A hétköznapi gesztusból készült sorozat a légzés és

a lég minden embert összekötő motívumáról, a ki- és belégzés lelki folyamataihoz és érzelmekhez való kötődéséről szól.

A sóhajtozás tulajdonképpen mély, elménket megnyugtató lélegzetvétel. Lelassítja pulzusunkat, felfrissíti tüdőnket, javítja vérünk oxigénszintjét. A tárlat szempontjából azonban nem ez a lényeges, hanem hogy a levegőhöz szorosan kapcsolódó sóhajtás érzelmeink nem verbális közlésére alkalmas folyamat.

Persze nem építkezhet egy ilyen volumenű kiállítás pusztán sóhajokra. Az alkotó kinetikus installációkon, grafikákon keresztül mutatja be a levegőről megszerzett ismereteit. 1996 óta foglalkozik légmozgásokkal, így több évtizedes tapasztalattal bír a témáról. Ezért is vágott bele a Belsőszusz tó projektbe. A Cserhát délnyugati részén, a Naszály hegy alatti síkságon megbújó tó ideális helyként szolgál a szabadtéri installációk építéséhez. A különleges mikroklímájú, hajnalonta kiváló fényviszonyokat és látványt biztosító tavat a 2000-es években fedezték fel maguknak a művészek. Koronczai is észrevette a hely szépségét, de főként alkalmasságát lebegő fólia-installációinak röptetéséhez. A happening videós dokumentációját egy lesötétített teremben nézhetjük végig. Fóliái táncot lejtve mozognak a fodrozódó víz felett. A jól megkoreografált performanszal Koronczai túlfogyasztó életmódunk elhullajtott anyagaiba lehel új életet a szél segítségével. A felfújódott nejlonzacsók, melyeket új „fajként” szuszoknak nevez az alkotó, kísértetként keringenek a légtérben. Látványuk a hajnali órákban a legmutatósbab, amikor még nem kelt fel a nap, de a hold fényének köszönhetően az „műtárgyak” a sarki fényhez hasonló megvilágításba kerülnek. Spirituális élmény, amint a tavat körbeülők nézik a szuszok táncát, és saját lélegzésükkel maguk is részeseivé válnak az „alkotásnak”.

Kavargó szelet idéz elő az a kinetikus installáció, ahol ventilátorok röptetnek zacskókat. Néha leállnak a gépek, majd újra szárnyal minden. A valós légmozgást illusztráló *Tautológia* (2024) a mindennapos természeti jelenségek koncentrált megfigyelésében segíti a nézőket – olvashatjuk a folyton újramező alkotásról. A pörgő-forgó, majd röpké időre lenyugodó zacskók halmaza a véletlenek összjátékának metaforája. Nem tudjuk, hogy mikor hova esnek, nyugtalanítóan, kiszámíthatatlanul sodródhatnak az árral, amíg a körforgás tart.

A kiállítás leglátványosabb művének installálása embert próbáló feladat lehetett. A *Beszorult lélegzet*-ről (2023–2024) van szó, ami valójában a Magyar Tudományos Akadémia szellőztető rendszere. Az MTA épületének felújítása során kibontott szerkezet logisztikájához összehangolt csapatmunkára volt szükség, melynek dokumentálása látható a Youtube-on. A gigantikus berendezésre Koronczai a *Gyertyás jelenet 2* című videó forgatása közben lett figyelmes. Különleges atmoszférája magával ragadta, olyannyira, hogy úgy gondolta, miért ne használná fel a hazai tudományos élet nagyjait: Kölcseynek,

Széchenyinek a leheletét, sóhaját őrző industriális kuriózumot. A gépezetből épített installáció metaforikus jelentőséggel bír: az általa keringetett levegőt szívták be neves akadémikus elődeink. Az újraértelmezett, nem túl esztétikus monstrum ezúttal nincs a padlóba rejtve, hanem labirintusként tekergetünk részei között.

A hazai progresszív képzőművészeti szcénát meghatározó Koronczai Endre festő és grafikus is. A Képzőművészeti Főiskolára járt, ahol sokszorosító grafikai szakon végzett, majd egy kétéves posztgraduális képzésen vett részt. A mesterének Szabados Árpádot valló művész mindkét területen otthonosan mozog, amit jól bizonyít a *Szélfestmények* sorozat (2023). A gesztusokból, foltokból építkező akrilvásznak a szél sebességét imitálják. Miképp a *Szélrajzok* sorozat 22 darabból álló vegyes technikájú kompozíciói is. A ceruzával, szénnel, radírral, tussal papírra készült absztrakt grafikákon fekete csíkok spirál alakban örvénylenek. Mindkettő látható a tárlaton.

A szakadatlan és láthatatlan légáramlás körülvesz bennünket. Megérteni nem tudjuk, de érzékeljük energiáját. Koronczai Endre tudósokat megszegyenítő gondossággal merült el ebben a mindennapjainkat „átszövő” jeleniségben. A nem láthatót láthatóvá tette, művészi értékkel ruházta fel. Kitartó törekvésének eredménye a *Kérem, sóhajtson Széchenyi Úr!* izgalmas, újszerű anyaga. Koronczai most joggal szusszanhat egy keveset, de aztán el kell töprengenie azon, hogy mifelé sodorja tovább a légáramlás.